

Advies

**Sectorraad Kunsten en Erfgoed
05 juli 2024**

Advies naar aanleiding van de procesevaluatie van de toekenningsprocedure voor de werkingssubsidies van de cultureel- erfgoedronde 2024-2028 in het kader van het Cultureelerfgoeddecreet

---

CONTEXT

Met het Cultureelerfgoeddecreet ondersteunt de Vlaamse overheid de cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen en binnen de Nederlandstalige organisaties in Brussel. Op 1 oktober 2021 keurde de Vlaamse Regering een geoptimaliseerde versie van het Cultureelerfgoeddecreet uit 2017 goed en het nieuwe decreet is van kracht sinds 23 december 2021. Het uitvoeringsbesluit bij het decreet werd definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 8 juli 2022. De SARC bracht hierover de volgende adviezen uit:

- 21 november 2019: advies bij de uitbouw van het cultureel-erfgoedbeleid in Vlaanderen¹
- 15 juni 2021: advies bij de optimalisatie van het Cultureelerfgoeddecreet²
- 20 april 2022: advies bij het ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering houdende de uitvoering van het Cultureelerfgoeddecreet van 23 december 2021³

De Sectorraad Kunsten & Erfgoed van de SARC evalueert met dit advies de uitvoering van de toekenningsprocedure nu de cyclus voor de werkingssubsidies voor een eerste maal is doorlopen binnen het geoptimaliseerde Cultureelerfgoeddecreet. De sectorraad nodigde het Departement Cultuur, Jeugd en Media, de Adviescommissie Cultureel Erfgoed, het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed FARO, belangenbehartiger Overleg Cultureel Erfgoed (OCE)

---

¹ https://www.vlaanderen.be/sarc/system/files/import20191121_Advis_bij_de_uitbouw_van_het_cultureel-erfgoedbeleid_in%20Vlaanderen.pdf

² https://www.vlaanderen.be/sarc/sites/sarc/files/2021-06/20210615_sarc_advies_decreet_ce.pdf

³ https://www.vlaanderen.be/sarc/sites/sarc/files/2022-04/20220420_advies_uitvoeringsbesluit_cultureelerfgoeddecreet.pdf

en de Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG) uit tijdens de plenaire vergaderingen om vanuit verschillende hoeken geïnformeerd te worden over hun evaluatie van het proces.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed van de SARC wil met dit advies op eigen initiatief ook een bijdrage leveren aan de procesevaluatie van de eerste ronde werkingssubsidies binnen het geoptimaliseerde Cultureelerfgoeddecreet en formuleert hierna de eigen bevindingen en aanbevelingen.

ADVIES

Algemeen

> Optimalisatie van het Cultureelerfgoeddecreet van 2017

Het bestaande decretale kader werd geoptimaliseerd door het bijschaven van procedures, het verminderen van de plan- en werklast en de afstemming met de andere cultuurdecreten.

De SARC is tevreden over de manier waarop de sector bij dit traject werd betrokken. De participatieve aanpak en het overleg zorgden ervoor dat het aangepaste Cultureelerfgoeddecreet en het bijhorende uitvoeringsbesluit gedragen zijn door de sector.

Aanbeveling: De gehanteerde methodiek voor de wijziging van het Cultureelerfgoeddecreet is voor de SARC een waardevolle manier van werken en kan als voorbeeld gelden voor de potentiële herziening van andere cultuurdecreten in de toekomst. Dergelijke intensieve trajecten creëren tijdelijk meer werklast binnen de sector, maar leiden tot een kwalitatief en gedragen decretaal kader dat waardevol en werkbaar is voor de komende jaren.

> Budget

De SARC is tevreden met de budgetverhoging van 18 miljoen voor de structurele werkingssubsidies voor de cultureel-erfgoedsector. Deze verhoging werd door de sector bij aanvang van de subsidieronde als absoluut noodzakelijk beschouwd om maatschappelijke uitdagingen zoals digitalisering, duurzaamheid en diversiteit aan te pakken én de instroom van nieuwe organisaties mogelijk te maken. De minister heeft deze vraag erkend en er gehoor aan gegeven, wat binnen de SARC op appreciatie kan rekenen. Tegelijk beklemtoont

de SARC dat deze verhoging nog steeds een inhaalbeweging is die in de komende jaren verder gezet dient te worden.

Aanbeveling: De SARC beveelt aan om verder te werken aan de financiële versterking van de cultureel-erfgoedsector en de achterstand weg te werken. De budgetverhoging geldt als een stap in de goede richting, maar het werk is nog niet voltooid. Ook voor de instellingen van de Vlaamse Gemeenschap, het steunpunt en de erfgoedcellen is er een inhaalbeweging nodig zodat zij mee kunnen groeien met de rest van de sector.

> **Duidelijkheid en transparantie**

De SARC stelt vast dat er gedurende de ronde te weinig open en duidelijk gecommuniceerd werd met de aanvragers en vraagt om meer duidelijkheid en transparantie op verschillende momenten in het proces:

- Vooraf: het is voor de indienende organisaties onvoldoende duidelijk wat de verhouding is tussen de vragen in KIOSK en de doelstellingennota/beleidsplan. Wat andere bijlages betreft (bv. partnerfiches, collectiebeheersplan) is het niet helder in welke mate deze extra informatie wordt meegenomen in de beoordeling van de dossiers. Ook rond (de graad van detail van) de begroting blijft er onduidelijkheid.
- Tijdens: er is weinig transparantie over wie er zetelt in de beoordelingscommissies. In tegenstelling tot de werkwijze binnen andere cultuurdecreten werden de namen van de commissieleden niet op voorhand openbaar gemaakt.
- Nadien: er is te weinig duidelijkheid voor de aanvragers over de verdeling van de middelen en de relatie tussen de advisering en de toegekende budgetten.

Bovenstaande zaken hebben het gevoel van onvoldoende transparantie bij de aanvragers versterkt.

Aanbeveling: De SARC vraagt om meer en duidelijkere richtlijnen voor de aanvragers en beoordelaars:

- Verduidelijk de verhouding tussen de vragen in KIOSK, de doelstellingennota en de bijlagen;
- Hanteer gelijke procedures over de verschillende cultuurdecreten heen en maak op voorhand openbaar wie er in de beoordelingscommissies zetelt;
- Communiceer bij de toekenning van de middelen meteen ook de redenering achter de verdeling van de middelen en de relatie met de advisering.

Dit zal resulteren in meer kwalitatieve dossiers en beoordelingen.

> Instellingen van de Vlaamse Gemeenschap

De instellingen van de Vlaamse Gemeenschap werden tijdens deze ronde niet gelijktijdig beoordeeld met de cultureel-erfgoedorganisaties die een aanvraag indienden voor een vijfjarige werkingssubsidie, in tegenstelling tot de vorige ronde. Dat leidde toen bij de beoordelingen namelijk tot moeilijkheden en verwarring door de verschillende referentiekaders. Het is positief voor de spreiding van de werklast voor het Departement CJM dat de instellingen van de Vlaamse Gemeenschap op een ander moment beoordeeld worden (dat zal in 2025 gebeuren), maar de SARC wijst erop dat er geen volwaardige procedure voor bepaald is in het uitvoeringsbesluit. Die procedure is noodzakelijk en moet niet enkel rekening houden met de collectiebeherende functies die deze instellingen opnemen, maar ook met eventuele ambities van deze instellingen als landelijke dienstverleners.⁴

Aanbeveling: De SARC vraagt om de procedures voor de instellingen van de Vlaamse Gemeenschap helder uit te werken in het uitvoeringsbesluit, uitgaande van het principe van gelijkheid. De spelregels moeten in overeenstemming zijn met die voor de andere cultureel-erfgoedorganisaties met structurele werkingssubsidies. De instellingen van de Vlaamse Gemeenschap moeten aan dezelfde deontologie en voorwaarden worden gehouden en ten dienste staan van het veld. Door hun positie, rol, omvang, collectie en knowhow kunnen ze het volledige cultureel-erfgoedveld in Vlaanderen naar een hoger niveau tillen. Hun rol binnen het ecosysteem wordt best helder omschreven.⁵

Aanvraag

> KIOSK en het format van de aanvraag

Digitale ontwikkelingen gaan zeer snel en zorgen voor nieuwe mogelijkheden inzake gebruiksvriendelijkheid, automatisering, planlastvermindering, etc. De mogelijkheden die het digitaal platform KIOSK biedt, zijn in dat licht te beperkt ontwikkeld. Dat is nochtans voor alle gebruikers (administratie, beoordelaars, aanvragers) van belang.⁶

De SARC stelt vast dat het aanvraagformat in KIOSK zich er voor bepaalde types organisaties minder toe leent om hun werking adequaat te kunnen duiden. Meer bepaald is het voor

---

⁴ Cf. [Advies van 15 juni 2021 bij de optimalisatie van het Cultureelerfgoeddecreet](#).

⁵ Idem.

⁶ Cf. [Advies van 19 maart 2024 naar aanleiding van de procesevaluatie van de toekenningsprocedure ronde werkingssubsidies 2023-2027 in het kader van het Kunstendecreet](#).

landelijke dienstverlenende rollen niet altijd evident om hun werking afdoende te vatten binnen de door KIOSK aangereikte kaders.

Voor de organisaties die een aanvullende werkingssubsidie aanvroegen en de aanvragers achter de erfgoedtijdschriften – twee nieuwe subsidielijnen sinds de optimalisering – bleek het KIOSK-format niet voldoende op maat.

Aanbeveling:

De SARC raadt aan om verder te investeren in een performanter digitaal platform dat voor alle betrokken partijen hedendaagse technologie incorporeert ten voordele van de gepaste automatisering, de toename van de gebruiksvriendelijkheid en de realisatie van de beoogde planlastvermindering.⁷ De SARC pleit voor een diversifiëring van het aanvraagformat in KIOSK waarbij rekening gehouden wordt met de aard en de eigenheid van de organisatie.

> **Instroom**

De cultureel-erfgoedsector is een vrij stabiele sector waar over het algemeen weinig nieuwe spelers bij komen. De SARC merkt op dat er tijdens de voorbije ronde wel in zekere mate sprake was van instroom. Enerzijds is er sinds de optimalisatie van het decreet een opening gecreëerd naar organisaties die cultureel erfgoed niet als kerntaak hebben (waardoor 3 erfgoedbibliotheken op structurele subsidie kunnen rekenen), anderzijds zijn er nieuwe organisaties met een structurele werking bij gekomen. Er was voornamelijk onder de bovenlokale musea sprake van instroom en in mindere mate bij de landelijke rollen.

Aanbeveling: De SARC stelt vast dat de verbreding voornamelijk gerealiseerd werd via de instroom van de bovenlokale musea en pleit ervoor om bij een toekomstige landschapstekening mogelijke hiaten in de sector en eventuele behoeften die nog niet gedetecteerd zijn in kaart te brengen. Er is nood aan een onderbouwde langetermijnvisie op de verdere ontwikkeling van het cultureel-erfgoedveld in het kader van het versterken van de landschapszorg met aandacht voor stabiliteit en vernieuwing, evenwicht in het ecosysteem en instroom in functie daarvan.

---

⁷ Idem.

Beoordeling

> **Beoordelingscommissies**

De beoordelingscommissies werden samengesteld in het najaar van 2022 (de benoeming start op 1 september van het voorlaatste jaar dat voorafgaat aan de beleidsperiode⁸). Doordat ze pas in het najaar worden samengeteld is er weinig tijd voor kennisopbouw bij de commissieleden.

Tijdens de vorige ronde zorgde de invulling van de term 'betrokkenheid' voor problemen tijdens de beoordeling. Dit werd voor deze ronde geremedieerd door onder andere meer externe expertise in de commissies op te nemen. De SARC waarschuwt er echter voor dat voldoende expertise uit de sector noodzakelijk is in de commissies en pleit ervoor om een zekere mate van continuïteit te voorzien.

Aanbeveling: Zorg voor meer duidelijkheid naar kandidaat-commissieleden over de opdracht van de commissies en wat dit concreet voor hen betekent op het vlak van werklust, engagement en niet-betrokkenheid. Idealiter zouden de beoordelingscommissies vroeger in het proces samengesteld moeten worden, zodat er meer tijd is voor de commissieleden om zich in te werken. Als de commissies vroeger samengesteld worden, kunnen er plaatsbezoeken in het kader van kennisopbouw uitgevoerd worden en kan er een grondige opleiding voorzien worden.

Zorg ook voor meer transparantie over de noodzakelijke competenties bij de samenstelling van de pool en over de nodige diversiteit aan competenties en expertise bij de samenstelling van de commissies.

De SARC vraagt om de invulling van het begrip 'betrokkenheid' opnieuw te bekijken en ten minste te zorgen voor een goede balans in de eindselectie ten opzichte van de andere selectiecriteria. Betrokkenheid mag niet verward worden met affiniteit voor en kennis over een organisatie.

> **Afstemmingscommissie**

De SARC is tevreden over het samenspel tussen de Adviescommissie Cultureel Erfgoed en het Departement CJM, maar ook tussen de adviescommissie en de afstemmingscommissie.

---

⁸ Besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het Cultureelerfgoeddecreet van 23 december 2021. 08/07/2022

Voldoende afstemming tijdens het proces heeft een positieve impact op de kwaliteit en de coherentie van de beoordelingen.

Aanbeveling: De SARC beveelt aan om een gelijkaardig instrument uit te rollen binnen andere decreten.

> **Dialogo en ontmoeting in de procedure: het plaatsbezoek en de mondelinge toelichting**

Plaatsbezoeken werden tijdens deze ronde enkel uitgevoerd bij collectiebeherende organisaties die voor het eerst een aanvraag indienden, waarvoor een nieuwe indeling nodig was of waarbij de tussentijdse evaluatie hierop aanstuurde. Uit de evaluatie is gebleken dat het wegvallen van het plaatsbezoek als een gemis ervaren wordt in de verschillende deelsectoren.

Sinds de vorige ronde zijn er al heel wat positieve stappen gezet, maar de beoordeling met enkel een hearing voelt afstandelijker aan en laat veel minder toe de werking tastbaar te maken en in gesprek te gaan. De organisaties kregen tijdens deze ronde wel de mogelijkheid om eerst een korte presentatie te geven rond de krachtlijnen van de aanvraag, en dit voorafgaand aan de vragenronde van de commissie.

Aanbeveling: Voorzie meer momenten van kennismaking en dialoog in de procedure. Bouw aan instrumenten om de kennis van het veld bij de administratie en de beoordelaars te vergroten en de meerwaarde van een werking in de procedure voldoende te belichten. De SARC vraagt om hierbij te streven naar een zo optimaal mogelijke balans tussen procedure en de werklast voor alle partijen.

De hearing is een cruciaal moment in het kader van een kwalitatieve beoordeling. De SARC stelt voor om de invulling hiervan nog verder op punt te zetten, waarbij de presentatie en de vragen nog sterker met elkaar verbonden zijn. De SARC vraagt om de aanvrager op voorhand enkele handvaten en aandachtspunten aan te reiken waar tijdens de mondelinge toelichting dieper op ingegaan kan worden. Op die manier kan de aanvrager zich beter voorbereiden op het gesprek en waar nodig bepaalde klemtonen leggen tijdens de voorafgaande presentatie. Dit kan helpen om eventuele interpretatiefouten recht te zetten.

> **Bezoekerscijfers**

De SARC stelt vast dat de aanwezige kennis in de sector over participatie en publiekswerking en hoe je zoiets meet niet meegenomen is in de beoordeling. Tijdens de subsidieronde

werden deze nieuwe kaders die werden uitgewerkt door de sector, het steunpunt en de administratie nog niet geïmplementeerd.

Aanbeveling: De SARC pleit ervoor om de nieuwe bezoekersregistratiesystemen door te vertalen naar werkbare beoordelingskaders voor de volgende aanvraagronde en daarbij een goed evenwicht te hanteren tussen kwalitatieve en kwantitatieve aspecten, met aandacht voor planlast en de finaliteit. Wend het voortschrijdend inzicht aan om een kader te ontwikkelen dat beter past bij de diversiteit aan participatievormen in de sector.

Beslissing

> Repliekrecht

Aanvragers en beoordelaars vinden de repliek een noodzakelijke stap in het proces, maar de SARC stelt vast dat de repliefase relatief weinig aanpassingen oplevert. De repliek laat de organisaties onvoldoende ruimte om interpretatiefouten recht te zetten.

Aanbeveling: De SARC vindt het repliekrecht een absolute meerwaarde in het proces, maar pleit voor een schriftelijke repliek die op alle elementen van het advies kan ingaan, waarbij de repliek niet beperkt is tot feitelijke onjuistheden en ook duidelijke foutieve interpretaties met feitelijke en correcte informatie weerlegd kunnen worden.

> Beroepsprocedure voor formele tekortkomingen

Er ontbreekt een reële en laagdrempelige beroepsprocedure voor aanvragers op feitelijke onjuistheden die niet gecorrigeerd zijn na repliek of formele tekortkomingen bij de toepassing van de procedure. Nu is er enkel de Raad van State, wat duur en lang aanslepend is.⁹

Aanbeveling: De SARC beveelt aan dat het Departement CJM de ontvankelijkheid van het beroep beoordeelt op basis van de gemotiveerde klacht over formele tekorten. Een ontvankelijk beroep kan door de Adviescommissie Erfgoed die als beroepscommissie zetelt behandeld worden. Voorafgaand aan een gratis en toegankelijke beroepsprocedure kan een bereikbare ombudsman en meer communicatie over waar men met vragen terecht kan zeer

---

⁹ Cf. Advies van 19 maart 2024 naar aanleiding van de procesevaluatie van de toekenningsprocedure ronde werkingssubsidies 2023-2027 in het kader van het Kunstendecreet.

nuttig zijn voor de aanvragers. De SARC herhaalt daarmee zijn aanbeveling uit het advies over de procesevaluatie van het Kunstendecreet.¹⁰

> **Communicatie van de beslissing**

Binnen de sector werd een probleem ervaren rond de timing van de communicatie van de beslissing van de minister. Sommige aanvragers moesten hun resultaat via de pers vernemen, nog voor ze er zelf correct over geïnformeerd werden.

Aanbeveling: Zorg voor een gelijktijdige communicatie van de beslissing van de minister, zodat de informatie in KIOSK voor iedereen op hetzelfde moment beschikbaar is.

> **Remediëring**

Vijf organisaties ontvingen een negatief advies in deze ronde. Met hen werd vanuit het DCJM een remediëringstraject opgestart. Op basis van het advies van de beoordelingscommissie worden in overleg met het kabinet van de minister van cultuur de te remediëren knelpunten bepaald.

Aanbeveling: De SARC wil graag benadrukken dat deze remediëringstrajecten belangrijk zijn en waardeert het maatwerk van deze trajecten. De SARC vraagt wel om meer transparant te communiceren over de opzet van de remediëringstrajecten en welke zaken er precies geremediateerd worden binnen de organisaties.

Slotbeschouwingen

Algemeen beschouwd heerst er tevredenheid in de sector over de voorbije ronde. Dit is te danken aan de verhoging van het budget, de manier waarop beoordeeld werd, de algemene kwaliteit van de adviezen en het gedragen decretaal kader. De SARC onderschrijft de wens van de sector om binnen dit geoptimaliseerde kader de komende jaren verder te werken aan de uitbouw van het cultureel-erfgoedveld.

---

¹⁰ Idem

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,

Bart Demuyt, voorzitter

Sigrid Bosmans, ondervoorzitter

Laura Van Wijnsberghe, secretaris